

INTERFERENȚA ARTELOR – ÎN VIAȚĂ ȘI LA BIBLIOTECĂ

Vlad POHILĂ

O dată la câțiva ani, Juriul Premiului Nobel face obligatoriu câte o surpriză iubitorilor de literatură, acordînd, cel mai des tocmai în domeniul dat, unor creatori cu operă îndoielnică acest premiu considerat cel mai mare și mai prestigios din lume. Așa s-a întîmplat și în anul curent: pe la finele lunii octombrie a.c., mii de scriitori și milioane de cititori așteptau ca laurii Nobelului să fie oferii unor candidați ca poetul sirian Adonis, prozatorul albanez Ismail Kadare ori romancierul japonez Haruki Murakami sau – de ce nu? – lui Mircea Cărtărescu, aceștia tot fiind nominalizați de câțiva ani. Și cînd acolo... diploma de laureat și cele opt milioane de coroane suedeze (circa 820 de mii de dolari SUA) au revenit unui artist despre a cărui nominalizare abia de se auzise. Acum, o știe deja toată lumea: norocosul din 2016 este celebrul cantautor folk american Bob Dylan, în vîrstă de 75 de ani, cu mai bine de cinci decenii de impresionantă implicare în pop-cultura americană și internațională. Motivația Juriului sună frumos și credibil: lui Bob Dylan i se acordă acest nesperat premiu pentru „*crearea unor noi modalități de exprimare poetică în cadrul mării tradiții a cîntecului american*”. Iar în comunicatul Academiei Regale din Suedia, „gestionara” Premiului Nobel de aproape 120 ani, se mai spune că: „*Bob Dylan are un statut emblematic. Influența sa în muzica contemporană este profundă.*” Aceste aprecieri au fost completate de niște declarații ale unor membri ai Juriului de la Stockholm,

și acestea foarte frumoase, dar mai puțin credibile. Astfel, dna Sarah Danus, secretar permanent al „Academiei Nobel”, într-o conferință de presă organizată puțin timp după anunțarea laureatului pentru literatură din 2016 a declarat că alegerea lui Bob Dylan s-a făcut „*cu o mare unitate*” în rîndul membrilor juriului, comparînd creația lui Dylan cu cea a aezilor din antichitatea greacă, punînd cîntecele acestuia „pe același raft” cu scrierile lui Homer sau ale poetei Sappho. Iar un membru al acestui juriu, Per Wastberg, tot el și membru al Academiei Regale din Suedia, s-a dat cu părerea că „*Dylan este probabil cel mai mare poet în viață*”. Aserțiunea lui P. Wastberg a fost primită de către mulți scriitori cu ironie, iar unii nu au ezitat să-și manifeste nu numai dezacordul, ci și revolta, „în legătură cu asemenea exagerări, care nu fac decît să clatine rău de tot prestigiul Juriului, al Academiei Suedeze și al Premiului Nobel în ansamblu”.

Prezintă interes care a fost reacția lui Bob Dylan însuși la auzul știrii că în 2016 i-a revenit Premiul Nobel pentru literatură. Iată una din declarațiile sale făcute presei în octombrie a.c.: „Am rămas fără cuvinte cînd mi s-a spus despre aceasta... Este o veste uluitoare, de necrezut!...” Prin contrast, președintele SUA, Barack Obama, nu a ezitat să-l felicite, cu o precizare semnificativă: „Felicitări unuia dintre poeții mei preferați, Bob Dylan, pentru un Nobel meritat.” Cu deosebire în presa din Marea Britanie și în cea din Franța – de altmin-

teri, două țări „răsfățate” de Juriul Nobel, căci ambele au numeroși scriitori-laureați ai distincției acordate de Academia de la Stockholm – s-a tot indus opinia că în 2016 Premiul Nobel pentru literatură nu s-a acordat pentru creație literară, ci pentru muzică. Este adevărat că unii simpatizanți ai lui Bob Dylan, inclusiv din aceste două țări, au amintit că Juriul Nobel a dat și mai înainte Premiul pentru literatură unor autori care numai scriitori nu pot fi numiți; mai mult încă: chiar și în motivații se invocă niște virtuți, ale acestor laureați, care nu au nicio legătură cu poezia, cu proza sau cu dramaturgia. S-a amintit, în context, de scrierile lui **Theodor Mommsen** (1817-1903, istoric german, devenit celebru mai ales grație unei monumentale istorii a Romei antice – *Die römische Geschichte* [Istoria romană], tipărită în anii 1854-1885). E de precizat că printre contracandidații, la Premiul Nobel pentru literatură, în 1902, ai lui Th. Mommsen, au fost Emile Zola, Lev Tolstoi, Henrik Ibsen, William Butler Yeats... S-a evocat și numele lui **Sir Winston Leonard Spencer-Churchill**, care, în 1953, a luat Premiul Nobel „*pentru măiestria descrierii istorice și biografice, precum și pentru strălucita sa oratorie*” (subl. noastră, VI. P.) *în apărarea înaltelor valori umane*. Nu a fost trecut cu vederea nici **Bertrand Arthur William Russell** (1872-1970) – acestuia, în anul 1950, i-a fost acordat Premiul Nobel pentru literatură „*în semn de recunoaștere a lucrărilor sale semnificative, în care promovează umanismul și libertatea de conștiință*”. Firește, mai mulți ziariști și critici literari și-au amintit, cu această ocazie, că Juriul Nobel, cu deosebire după cel de al Doilea Război Mondial, în repetate rânduri a atribuit marele și prestigiosul premiu mai mult din rațiuni politice decât pe criteriul valoric, artistic – suficient să amintim de scriitorii ruși Boris Pasternak și Aleksandr Soljenițin, de cehul Jaroslav Seifert, dar și francezul Jean-Paul Sartre.

Din preajmă, e de reținut reacția lui Mircea Cărtărescu, care, după cum se știe, are deja o vechime considerabilă în a fi nominalizat, fără succes, la Premiul Nobel. A doua zi după ce agențiile de știri au lansat vestea de la Stockholm, M. Cărtărescu a scris pe pagina sa de Facebook: „Sunt șocat și dezamăgit de nominalizare” [a lui Bob Dylan, la Premiul Nobel pentru literatură]. Peste o zi scriitorul de la București face unele nuanțări; „*Mi-am șters prima postare, făcută la mare surpriză. Poate o s-o șterg și pe-asta, că nu mi-am revenit din șoc și încă vorbesc aiurea... Nu cred că Dylan avea nevoie de premiul acesta; pînă la urmă, totuși, de ce nu? Nimeni nu contestă că e un mare poet și un geniu muzical (eu l-am și tradus [...]). Dar mi-e atît de milă de scriitorii adevărați, Adonis, Ngugi, DeLilo și alți doi-trei care aproape că aveau premiul în buzunar! Cum naiba s-or simți acum? Și-mi pare atît de rău pentru marii scriitori care îmbătrînesc la coadă, maeștrii și favoriții mei: Pynchon, Lobo Antones, Amos Oz, John Ashbery, Vila-Matas... Ne-a făcut-o comitetul Nobel de data asta!...*” A treia zi însă, într-un chip miraculos, pe aceeași pagină apare o cu totul altă confesiune: „*lată poziția mea definitivă, după ce peste noapte (sfetnic bun) am cîntărit toate argumentele pro și contra: este minunat că Bob Dylan a primit Premiul Nobel pentru literatură!*” (sublinierea noastră, VI.P.). *Literatura nu este o cetate cu ziduri rigide, ci un loc deschis, supus tuturor influențelor și schimbărilor, o oglindă a lumii așa cum e ea în fiecare moment. Deschiderea literaturii spre zonele marginale, spre cultura pop, spre stradă, spre altceva și altfel nu poate fi decît fericită. În personalitatea lui Bob Dylan avem, ironic, acest mesaj de tradiție populară și de tradiție a modernității poetice, îmbinare de Woody Guthrie și Dylan Thomas, posibilă numai prin mijlocirea unui uriaș talent.*” Este un citat semnificativ din care aș evidenția, repetîndu-l,

în special, acest gând: „*Literatura nu este o cetate cu ziduri rigide, ci un loc deschis, supus tuturor influențelor și schimbărilor, o oglindă a lumii așa cum e ea în fiecare moment.*”

Luînd cunoștință mai atent de creația lui Bob Dylan, putem deduce că și aceasta este „un loc deschis”, supus multor influențe, schimbări, sinteze, contradicții; „o oglindă a lumii așa cum este ea în fiecare moment”. Conform unui comentariu „Agerpres”, lansat a doua zi după ce s-a dat publicității numele laureatului din 2016 al Premiului Nobel pentru literatură, Bob Dylan este perceput ca un simbol al inovației în muzică, literatură și cultură, fiind primul artist care a îmbinat muzica populară cu ambițiile intelectuale. Versurile, respectiv cîntecele sale, încorporează diverse pasiuni și simpatii sociale, filozofice, artistice, literare. De-a lungul a mai bine de cinci decenii el explorează, dar și inovează muzica americană, de la folk, blues și country, pînă la gospel, rock and roll și rockabilly, cu puternice influențe din muzica populară engleză, scoțiană și irlandeză. Conform unui sondaj al revistei de specialitate, *Rolling Stone*, Bob Dylan ar fi al doilea – după faimosul grup „The Beatles” – ca valoare, interpret al acestui gen (sau al acestor specii) de muzică (a se vedea mai amănunțit: <http://www.agerpres.ro/cultura/2016/10/13/nobel-2016-bob-dylan-a-castigat-premiul-nobel-pentru-literatura-14-05-38>).

Din aceeași sursă reținem și cîteva repere biografice care ne-ar edifica mai bine în ceea ce privește polivalența operei și talentului lui Bob Dylan. Pe numele său real Robert Allen Zimmerman, Bob Dylan (n. 1941, la Duluth, Minnesota) se trage dintr-o familie de mici comercianți evrei, bunicii săi venind în America din Imperiul Rus, și mai exact, de la Odesa. După ce trece la New York, Bob a început să cînte în cluburi de noapte și în cafenele, în Gre-

enwich Village. Pe lîngă faptul că este cîntăreț vocal, B. Dylan mai cîntă la muzicuță, la chitară, chitară bas, pian și orgă electronică. De asemenea, pictează, scrie versuri și proză, face publicistică. O parte din cîntecele lui Dylan cu mare priză la ascultători sunt din anii 1960, unele dintre ele devenind embleme ale mișcărilor împotriva războiului și pentru drepturile omului. Albumul *Together Through Live* a intrat în topul vînzărilor de albume în Marea Britanie și din SUA, în 2009. Încă în 2004 a fost trecut pe locul doi în lista celor mai mari artiști ai tuturor timpurilor – top organizat de revista *Rolling Stone*. Din 2011 creația sa este obiect de studiu la Catedra de istorie a ideilor de la Facultatea de Filozofie, Istorie a ideilor și a artelor din cadrul Universității Oslo, Norvegia. Discografia sa cuprinde 36 de discuri originale, înregistrînd peste 100 de milioane de plăci vîndute. Deține numeroase premii și distincții, inclusiv Premiul *Pulitzer* și Medalia prezidențială oferită de B. Obama. Opera scrisă a lui Bob Dylan include: proza poetică *Tarantula* (1971), *The Definitive Bob Dylan Songbook* (2001), volumul de memorii *Cronica vieții mele* (2004), *Forever Young* (2008) etc. În anul 2012, la Ed. „Humanitas” a văzut lumina tiparului o culegere de 100 de poeme de B. Dylan, intitulată *Suflare în vînt*, în traducerea lui Mircea Cărtărescu, el fiind și autorul prefeței. În 2014 a apărut volumul de proză *Tarantula*, traducător Sorin Gherguț, iar în 2015 – cartea de memorii *Cronica vieții mele*.

Revenind la interferența artelor ca o caracteristică definitorie a celui mai proaspăt laureat al Premiului Nobel pentru literatură, vom menționa că fenomenul interpătrunderii diferitor genuri de artă nu este nici nou, nici inedit. Astfel, încă în Antichitatea greacă spectacolele dramatice erau însoțite aproape că obligatoriu de coruri, iar reprezentațiile lirice beneficiau de acompaniamentul original al unor in-

terpreți la diferite instrumente muzicale, mai ales, de coarde.

* * *

Activitatea bibliotecară a evoluat pînă pe la mijlocul sec. XIX după o formulă devenită tradițională și care părea a fi unica acceptabilă: împrumut de cărți și restituirea volumelor citite. Cu timpul, munca bibliotecarilor a fost înviorată de discuții pe marginea unor cărți, cu deosebire a noilor apariții editoriale. Cenaclurile literare, parcă simțindu-se strîmt în sediile de redacții ale revistelor culturale, au început și ele să „emigreze” în sălile de lectură ale bibliotecilor, contribuind efectiv la popularizarea creațiilor literare, preponderent de ultimă oră, de regulă – de autori ce frecventau întrunirile oamenilor scrisului.

Bibliotecile din lume, în general, și cele din Republica Moldova, în particular, actualmente reprezintă niște instituții de cultură în care se produce cu o impresio-nantă eficiență cea mai variată interferen-ță a artelor. Lansarea cărților este însoțită, aproape că obligatoriu, de intervenții ale

artiștilor declamatori – în cazul volumelor de poezie, și de contribuții ale muzicienilor, în alte cazuri. Expoziții de pictură, grafică, sculptură, artă decorativă și de creație populară înfrumusețează, cu cele mai diferite ocazii, sălile de bibliotecă.

Au devenit o parte integrantă a activității bibliotecare competițiile de inspirație și de inteligență, care au ca subiect principal analiza și promovarea unor opere literare din trecut și, mai ales, din prezent. Tot mai des se organizează la biblioteci naționale, municipale și universitare saloane și expoziții de carte și concursuri literare, acestea fiind soldate cu diferite distincții pentru editori, autori, graficieni, designeri, uneori și pentru organizatori.

Ne-am referit la doar cîteva fațete ale activității bibliotecilor, care este tot mai mult diversificată și grație interferenței muzelor. De fapt, la ora actuală, graficul unei biblioteci ce pretinde la un nume bun este de neconceput fără alternarea genurilor literare și artistice în activitatea cotidiană, aceasta asigurînd instituției bibliotecare diversitate și atractivitate.